

Posudek oponenta rigorózní práce

Téma: Vznik zástavního práva podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Autorka: Mgr. Adéla Spoustová

Oponent rigorózní práce: doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Námětem rigorózní práce předložené k obhajobě Mgr. Adélou Spoustovou je problematika zástavního práva. S ohledem na značnou šíři daného tématu pak autorka volí k bližšímu rozboru toliko výseč dané problematiky představovanou úpravou vzniku zástavního práva v poměrech stávajícího občanského zákoníku. Je patrné, že institut zástavního práva jako celku je možné označit za tradiční. Nejinak je tomu i v případě úpravy vzniku zástavního práva. To však jistě neznamená, že by šlo o téma, které by nebylo hodno bližšího soustředěného výkladu podaného v rámci rigorózní práce. Jakkoliv je totiž zástavní právo poměrně častým námětem pozornosti právní nauky, není v ní podaný výklad vždy jednotný a nelze jej jistě považovat ve všech jeho aspektech za ucelený. Právě problematika vzniku zástavního práva pak prodělala v souvislosti s přijetím stávajícího občanského zákoníku řadu dílčích změn, na něž se názory v odborné literatuře mnohdy různí a na něž judikatorní výklad odpovědi teprve postupně hledá. Téma tedy dává více než dostatečný prostor k bližšímu rozboru v rámci rigorózní práce, jakož i k prokázání náležité odborné erudice autorky při jeho zpracování.

Hned v úvodu posudku je přitom možné konstatovat, že se jí daná očekávání daří naplňovat. Patrné je to již ze struktury samotné práce. Autorka neplýtvá prostorem na výklady, které by souvisely se zvoleným tématem okrajově, popř. jen dílčím způsobem. Nezatěžuje tak čtenáře povšechným popisem celého institutu zástavního práva. Práce je zahájena pouze stručným úvodem nastiňujícím v rozsahu pouhých šesti stran zásadní východiska a pojmy a zahrnujícím rovněž stručný historický exkurz vysvětlující původ stávající podoby zástavního práva (v daném směru je třeba pochválit zejména pojednání o starším, středověkém, českém právu). V pouze základní, z pohledu obsahového však dostačující, podobě je podán též výklad zaměřený na vymezení zásad a funkcí zástavního práva. Od s. 17 pak již autorka na následujících více než 130 stranách věnuje pozornost přímo problematice vzniku zástavního práva. V jednotlivých částech se přitom zaobírá postupně způsobem vzniku zástavního práva, právními důvody vzniku zástavního práva, způsoby vzniku smluvního zástavního práva, zastavením osobou odlišnou od vlastníka a exkurzem do specifických situací vzniku zástavního práva v rámci manželského majetkového práva. Danému rozvržení nelze nic vytknout, je přehledné a náležitě gradující.

Práce je zpracována na odpovídající úrovni i po obsahové stránce. Autorce se zúžením tématu jen na problematiku vzniku zástavního práva (nad to jen dle úpravy občanského zákoníku), podařilo získat dostatečný prostor pro hlubší výklad. V práci tak čtenáře na většině míst pouze

neseznamuje se základními informacemi, které by nešly nad rámec rozšířeného přetlumočení zákonného textu, ale obvykle jej uvádí do širších souvislostí tématu a zaobírá se i detaily a spornými momenty traktovaných myšlenek. Příkladem může být už samotný výklad vztahující se k vymezení předmětů, které se mohou stát zástavou. V jeho rámci se autorka kupříkladu poměrně obsírně věnuje možnosti zastavit součást věci a její příslušenství. V souvislosti s daným pojednáním předkládá řadu vlastním podnětných myšlenek. Byť jistě ne se všemi je nutné do všech důsledků souhlasit, je nepochybné, že její výklad je svojí detailností a zohledněním různých variant, jenž by mohly v praxi nastat, nepochybně obohacující. Autorka se tu nebojí vyjádřit vlastní názor a náležitě jej vyargumentovat.

Z pohledu oponentního je třeba poukázat snad jen na občasná tvrzení, která by byla hodna bližšího zpřesnění. Kupříkladu na s. 19 se uvádí, že „*Obchodovatelnost v právním smyslu však nutně neznamená i zcizitelnost zástavy. Podstatné je, aby věc byla zhodnotitelná. V některých případech ale zákonodárce u zástavy výslovně požaduje její zcizitelnost (například podíl v obchodní korporaci podle ustanovení § 1320 OZ)*.“ Čtenář by jistě ocenil bližší vysvětlení rozdílu mezi věcí obchodovatelnou, zcizitelnou a zhodnotitelnou. Jindy je možné určité tvrzení považovat za ne zcela dotazžené. Příkladem může být vymezení rozdílu mezi budoucím zástavním právem a zastavením cizí věci, které dle autorky v základu spočívá v úmyslu na straně dlužníka stát se v případě budoucího zástavního práva vlastníkem takové zastavované věci, zatímco v případě zastavení cizí věci takový úmysl na jeho straně dán není. Dané zhodnocení rozdílů však patrně nezohledňuje možnost, že i v případě zastavení cizí věci může mít dlužník úmysl danou věc v budoucnu nabýt. Na s. 38 autorka zase poznamenává, že zákonodárce v ustanovení § 1696 odst. 2 OZ výslovně neuvádí zástavní právo, ale hovoří obecně o věcném břemeni či jiném věcném právu, blíže však nevysvětluje, proč dle ní zástavní právo nemůže být řazeno do kategorie „jiného věcného práva“. Bližší zpřesnění by zaslužil i výklad vztahující se k následkům porušení zákazu zatížení věci při uzavírání zástavní smlouvy (s. 61 a násl.). Autorka zde příhodně cituje aktuální judikaturu, z jejíhož rozboru plyne, že zástavní smlouva je i přes porušení takového zákazu platná, zástavní právo však nemůže být (je-li zákaz zatížení sjednán jako věcné právo) zapsáno do katastru nemovitostí. Současně však v jiném odstavci poznamenává, že se žalobkyně může proti provedenému vkladu bránit prostřednictvím ustanovení § 986 OZ. To nutně vzbuzuje otázku, proč by se měla žalobkyně, která se domáhala určení neexistence zástavního práva k nemovitým věcem, bránit právě prostřednictvím § 986 OZ. Občasná nesouvislost výkladu je dána patrně jen nepozorností autorky (např. na s. 122 autorka uvádí, že v první kapitole dané části *jsou přiblíženy podmínky nabytí zástavního práva k věcem neevidovaným ve veřejném seznamu*, ve skutečnosti je však kap. 6.1 nazvána „*Zastavení cizí věci zapsané ve veřejném seznamu*“, názvům jednotlivých kapitol ostatně v daném úseku výkladu neodpovídá vždy ani jejich obsah).

Výjimečně autorka užívá ne zcela výstižných pojmů. Příkladem může být věta uvedená na s. 98: „*Zápis nemovitých věcí do veřejného seznamu má povahu konstitutivní, což vychází z intabulačního principu.*“ Lze se nepochybně ptát, zda je konstitutivnost zápisu spojena se samotnou věcí nebo s právem, které se k ní zapisuje. Současně je třeba podotknout, že ne všechny zápisy mají konstitutivní povahu, což ovšem autorka sama ví a hned na další straně toto své obecné vyjádření koriguje. Podobně správnou autokorekci terminologicky ne zcela správných obrátů prostřednictvím bližšího vysvětlení činí i na jiných místech. Příkladem může být užívání obrátu „*neplatné pohledávky*“ či „*dluhy absolutně neplatné*“, které autorka zjevně čerpá ze starší literatury a u kterého sama v rámci poznámek dodává doplňující sdělení, že za

absolutně neplatné dluhy se považují dluhy, které vznikají z absolutně neplatných právních jednání (s. 32).

Uchazečka pro zpracování své rigorózní práce shromáždila více než reprezentativní vzorek odborných zdrojů. Její výklad se opírá jak o literární komentářové, monografické a časopisecké zdroje, tak i o řadu výstupů rozhodovací soudní praxe. Práce je doplněna bohatým citačním aparátem. Citováno je v intencích platné citační normy. Autorka pracuje i se zahraničními zdroji zaměřenými na německou právní úpravu, byť rozsah jejich užití není nijak nadměrný.

Na odpovídající úrovni je i formální zpracování odevzdaného textu. Autorka se dopouští jen omezeného množství prohřešků proti pravidlům pravopisu či interpunkce, byť některá dílčí pochybení jistě nalézt lze (srov. např. *současně realizoval zástavního práva k nabytku* - s. 21). Jejich význam a rozsah však celkový dobrý dojem z práce nijak nenarušují. Po stránce stylistické je práce podána čtenářsky přívětivým, srozumitelným a čtivým způsobem. Autorka rutinním způsobem užívá náležitě právní terminologie vyjma výše uvedeného.

S ohledem na vše výše uvedené lze shrnout, že se uchazečce podařilo předložit k obhajobě práci, která splňuje všechna požadovaná kritéria kladená na práci rigorózní. Jasně přitom prokazuje mimořádně dobrou orientaci v tématu zástavního práva i schopnost sdělit ne vždy jednoduché myšlenky čtenáři srozumitelným způsobem. Na řadě míst se přitom nebojí kritického zhodnocení jak úpravy samotné, tak i závěrů stávající právní nauky. V řadě souvislostí předkládá vlastní závěry a náležitě je odůvodňuje. Výše učiněné postřehy k textu práce jsou pak pouze dílčího rázu a nijak výrazně neovlivňují celkově velmi dobré vyznění posuzovaného díla. Práci proto k obhajobě bez dalšího **doporučuji**.

V rámci obhajoby by se autorka mohla zaměřit na otázky obsažené ve výše podaném posouzení, jakož i na své vlastní postřehy ohledně vhodnosti a přiměřenosti stávající úpravy vzniku zástavního práva a na úvahy de lege ferenda.

V Plzni dne 19. dubna 2024

doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.